

לקחה מזוב

יצא לאור ע"י רשת מוסדות 'טוב' בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

התשס"ו פרשת עקב

7:43	הדלקת נרות שבת ניו יורק
9:11	ממצאי שבת
8:56	סוק"ש מג"א
9:32	סוק"ש גר"א
1:01	חצות

כמי ששותה בצמא שנהנה בשתייתו, ומזה נהגו התלמידים לנוד ולנוע ממקומם אל ישיבות אחרות לשמוע כלימודים.

והיינו "והיה עקב", בזכות דישת העקב להתאבק בעפר רגלי חכמים, בזכות זה "תשמעון – ותבינו – את (כל) המשפטים האלה".

"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם" (ז, יב)

יתבאר ע"ד אומרם ז"ל (ויק"ר י"א, ז) אין "והיה" אלא שמחה, והנה אדון הנביאים בא בנועם דבריו להעיר במוסר נעים, כי אין לאדם לשמוח אלא כשישמור לעשות את כל אשר צוה ה' לעשות, אז ישמח לבו ויגל כבודו, אבל כל עוד שיחוש שחסר אחת מכל מצוות ה', בין מצוות לא תעשה בין מצוות עשה, עליו אמר שלמה (קהלת ב' ב') "ולשמחה מה זה עושה".

והוא אומר "והיה – שמחה תהיה לך – עקב תשמעון", פירוש עקב הוא סוף ותכלית, כדרך שמצינו שישתמשו חז"ל בלשון זה בלשון המשנה (סוטה מ"ט): בעקבות משיחא וגו', כי בגמר זמן ביאתו יקרא עקבות. כמו כן אמר "עקב תשמעון את המשפטים.. ושמרתם ועשיתם" אז הוא זמן השמחה, וכל שלא הגיע לזה אין לו מקום לשמחה, וכמאמר חסידי ישראל ("חובת הלבבות" שער הפרישות ריש פרק ד') שהפרוש אבלו בלבו וצהלתו בפניו, כי אין נכון לשמוח מי שהוא עתיד לעמוד בבושה וכלימה לפני מלך הגדול, ואין צריך לומר מי שמחויב ראשו למלך, וכפי זה שיעור "עקב" הוא סוף שמיעת כל המשפטים. (אוה"ח הקי)

"ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובהמתך" (ז, יד)

יראה, כי לפי שאז"ל (ב"ר סי' י"ג) בטעם רבקה אמנו ע"ה למה נעקרה, שהיה מפני שברכו אותה לבן ובני ביתו (בראשית כ"ד, ט') "אחותנו את היי לאלפי רבבה", שלא יאמרו תפילתנו עשתה פירות וכו'. על כן אמר כאן (פסוק י"ג) כי הוא יתי יברכם ברובו הבנים ושכר פרי הבטן, ואפילו מפי "כל העמים" יבורכו כד, שיברכו על ריבוי זרעם. אבל אל תחוש, שבעבור ברכתם יגזור הא-ל יתי' שיהיה בכס תחלה עקר ועקרה, כדי שלא יאמרו שבשביל ברכתם באה לכם ההשפעה היא ריבוי הבנים, ותצטרכו להתפלל עליה, ואז

ואומר רבי שלום-מרדכי מברז'אן: רק כשתאמר בלבך בכנות שאינך יכול להורישם בדרך הטבע, רק אז לא תירא מהם, כי יושיעך ה'; ואילו כל עוד אתה חושב, שתוכל להורישם בכח עצמך ובעוצם ירך – יש לך באמת מה להתיירא מהם, היות ואינך סומך על ישועת ה' אלא על עוצם ירך, ומה ערך לגבורתך...

"ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" (ח, ה)

מדוע נבדלו ה"זית שמן ודבש", להקרא עליהם תיבת "ארץ" בנפרד. נראה לבאר, משום ששניהם לא היו בנמצא בארץ מצרים, כמו שמצינו ששלח יעקב ליוסף מזמרת הארץ, מעט דבש (ראה בראשית מג, יא). כמו כן בפרשת חוקת טענו המתלוננים "ולמה העליתנו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה, לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון" (כ, ה), ולא הזכירו זית שמן ודבש, במשמע, שגם במצרים לא היו להם. לכך ייחדם הכתוב להזכירם בנפרד, "ארץ זית שמן ודבש", אשר בהם השתבחה ארץ ישראל במיוחד. זה גם טעם ההלכה שכל הקרוב לתיבת "ארץ" קודם הוא לברכה. כי השניים הללו הקרובים ל"ארץ" יותר משאר הפירות, נתייחדה בהם הארץ לשבח.

(רבי מאיר שמחה הכהן מדזנינסק)

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך" (ח, ז)

אמרו משמו של רבי דוב-בר, המגיד הגדול ממזרץ': צריכה ברכת המזון כוונה יותר מתפילה, לפי שתפילה רק מדרבנן, וברכת-המזון מדאורייתא.

וכתוב בספר "קב הישר" שחיבר רבי שמואל קיידנבור:

כל מי שמברך בכוונה עכשיו, יזכה לשמוע ברכת-המזון לעתיד לבוא מפי דוד המלך עליו השלום, כשיעשה הקב"ה סעודה לצדיקים.

"והיה- עקב תשמעון" מצוות שאדם דש בעקביו – רש"י.

י"ל עפ"י מ"ד (אבות א' ד') והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דברייהם, בזכות שהוא מתאבק בעפר רגלי החכמים, פי', שהוא רץ אחריהם, בשכר זה זוכה להבין דברייהם

פנינים לפרשה

"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלוך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך" (ז, יב)

נראה לבאר את סמיכות פרשת 'ואתחנן' לפרשת 'עקב'. חז"ל אמרו כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. פירוש הדבר, שפעולת התשלום אינה ניכרת, כדרך שמשלמים לפועל את שכרו, רק ממתנינים עם שכר המצוה ליוצאי חלציו, שאם יזדמן מהם איש ראוי לקבלו, אהוב למעלה וצדיק מצד עצמו, יקבל הוא את שכר אבי אביו, וממתנינים על כך אפילו עד אלף דור. זהו שמסיים הכתוב בפרשת ואתחנן "הא-ל-הנאמן שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור". כיון שכך, "והיה עקב תשמעון וכו' ושמרתם ועשיתם", אז "ושמר ה' אלוך לך, את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך", כלומר, לתת לך המוטבח לאבותיך, אחר שתהיה צדיק וראוי לקבל. (הגרי"א)

"ויכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שונאיך" (ז, טו)

יש לדקדק לשון הכתוב "לא ישימם... ונתנם", בתחילה לשון שימה ולבסוף בלשון נתינה. אלא שכן מצינו במנחת חוטא, שאמר הכתוב "לא ישים עליה שמן, ולא יתן עליה לבונה". ודרשו במסכת מנחות (נט, ב) ששמן פוסל המנחה במשהו, משום שכתוב "לא ישים", ושימה, כל דהוא במשמע. אבל לבונה פוסלת בכזית דוקא, שנאמר "לא יתן, עד דאיכא נתינה", שיעור חשוב. נמצא מקרא שלנו מדוקדק כמין חומר: "ויכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת, לא ישימם בך", היינו אפילו משהו, "ונתנם בכל שונאיך", פירוש, במדה נכבדה, כדי שיעור נתינה. (הנצי"ב)

"כי תאמר בלבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלהיך" (ז, יז-יח)

מבאר רבי עובדיה ספורנו: אמור תאמר רבים הגוים האלה ממני, אך לא מתוך פחד ויראה מפניהם, אלא מתוך הכרה שקצרה ירך מהושיע לולא ה' שהיה לך, כדי ש"תזכור את אשר עשה ה' אלוך".

יתקיים בכס פסוק זה של "ואהבך וברכך וגו', כאשר היה ביצחק ע"ה, כי מיד היה לכם ריבוי הזרע, אלא שרצונו ית' שאפילו העמים יברכו אתכם. (כסף מוזק וכסף נבחר למהר"ר אבי ובני אהרן). **(בינה לעתים – נחל קדומים)**

"ובו תדבק"

הרמב"ם מפרש פסוק זה לענין דבקות בתלמידי חכמים. אך בעל "משך חכמה" מבאר, שכאן כללה התורה ענין הבטחון שאדם ישליך יתבו על הקב"ה, כבטחון אשה בבעלה שידאג לכל מחסורה, כבטחון הן באביו. ובטוח הוא שהקב"ה מרגיש ויודע מה צרכיו יותר ממה שהוא יודע על עצמו, והקב"ה רוצה בהצלחתו יותר ממה שהוא חפץ בלבבו. ואם כן, האדם ישב בטח ושקט וכל השתדלותו תהיה בהתאם לרצון הבורא. ובסיכום הדברים אומר בעל משך חכמה, שהמעין יראה כי הבטחון גורם להדבק בתלמידי חכמים, ובעונותינו הרבים העדר הבטחון גרם לדורנו להתרחק מתלמידי חכמים ולהרחיק הבנים מתלמוד תורה, כי יחקרו על התכלית מה תהיה אחריתם.

"ושמתם את דברי אלה על לבבכם"

רש"י בשם הספרי: אף לאחר שתגלו, היו מצויינים במצוות! הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו. בבית הלוי (ח"ג סי' א') מובא שמפורסם בפי העולם לומר שטעות סופר בספרי, והיה כתוב ברי"ת – ה"ת ע"מ. ואין הכוונה להנחת תפילין ועשיית מזוזות, אלא הפרישו תרומה עשרו מעשר. וראה לגירסא זו מאבות דרבי נתן פ"כ: "שמוני נטרה את הכרמים" – אלו ישראל שגלו לבלב, עמדו עליהם נביאים שביניהם ואמרו להם: הפרישו תרומות ומעשרות וכו'. ואף הרמב"ם בתחילת הלי תרומות פסק שנביאים התקינו שהיו נוהגות אפילו בארץ שנער מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל, ורוב ישראל הולכין ושביין שם. והחכמים הראשונים התקינו שהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב, מפי שהם סביבות לארץ ישראל.

"כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות"

ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה. (רש"י) שני טעמים נאמרו בדבר א' דע לך, כי ההתחלה אינה נחשבת ככל, שקוראים את המצוה על שם גומרה (הכוונה שגם בשמים לא מתחשבים עם ההתחלה וצ"ע) אמנם מצינו שמה הבדיל שלש ערים לערי מקלט אע"פ שידע שלא יזכה לגמרה. ואפשר שבזה עשה רק הכנה למצוה, ועיקר המצוה הוא על שם גומרה. ב' מי שבאפשרותו לגמור את המצוה ואינו גומרה פעמים שהדבר מתפרש כולו במצוה שעל זה אמר רבי ינאי שקובר את אשתו ובניו ולמדו זאת מיהודה שהתחיל בהצלת יוסף, ולא גמר להצילו לגמרי אלא הציע למוכרו לישמעאלים ומיד אחרי זה נאמר שקבר את אשתו ושני בניו. וזה שמצוה התורה תשמרון לעשות את כל המצוה. **(דעת זקנים בעלי התוס')**

"ויענך וירעיבך ויאכלך את המן... למען הודיעך"

"כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (ה, ט)

טועה זה החושב כי חייו של אדם תלויים רק במזונות, בלחם שהוא אוכל, כת החיים הוא **כת רוחני**. ונמצא כי מזון רוחני, שהוא קיום התורה ומצוות שהם מוצא פי ה' גם הם גורמים חיים לאדם. חיים בעולם הזה ובעולם הבא. **(דעת זקנים בעלי תוספות)**

"ולעבדו בכל לבבכם"

עבודה שהיא בלב, וזוהי תפילה (רש"י, ע"פ תענית ב, א) הקשה מהרי"ל דיסקין מדוע דוקא על תפילה נתייחד שם "עבודה שבלב", הרי בכל המצוות נדרשת כוונת הלב ולא רק בתפילה. ותייך מהרי"ל בשם אביו כי העבד ניכר בעבודתו בשני דברים א' בכך שעושה את רצון אדוניו. ב' שמחיתו תלויה באדוניו. והנה בעשיית המצוות אנו עושים רצון אביו שבשמים, ובה אנו ניכרים כעבדיו, אולם אין די בכך כי עדיין לא מתגלה תלות חיינו בבורא עולם, התשובה לכך היא בתפילה שאנו מבקשים את צרכנו מהקב"ה. אמנם פנית העבד לאדוניו לבקש צרכיו, על פי רוב היא עבודה שנואה עליו לנוכח קשיחותו של האדון, והלב מסרב לבקש, ורק מחמת ההכרח הוא עושה זאת. שונה הוא הקב"ה משאר אדונים בכך שהוא רוצה שנפנה אליו ונבקש ממנו. ועוד הוא מבטיחנו כי בקשה מכל הלב לא תשוב ריקה במצב כזה גם הלב משתתף ברצון ובבקשה וזהו הפירוש איזוהי עבודה שבלב שגם הלב משתתף עמה, הוי אומר זו תפילה.

"ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה"

בכל המידות הטובות נצטוו האדם ללמוד ממדותיו של הקב"ה כיצד עליו להתנהג וכאמרם מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא גומל חסידים אף אתה גומל חסידים. אבל במידת ה"יראה" אינו כן דהיא איננה שייכת אצל הקב"ה ולא שייך אפוא לומר מה הוא ירא אף אתה ירא ולכן במידה זו כתוב "מה ה' שואל מעמך" – שהאדם מעצמו צריך להתעורר ולהתבונן כיצד לנהוג במידת היראה. **(הגרי"ר מרדכי בעט)**

"כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוך ימסרך"

אם יחיש האדם את הטוב שביסורים – אז ישמח בהם. ולדוגמא: אם יאמרו לאדם הנעל וחלוץ נעליים לעשרות בני אדם ביום אחד יסתייג מזה, אבל אם הוא מוכר נעליים אזי עושה הוא זאת ברוב שמחה וסיפוק לפי שחש הוא ברווחיות הדבר. כן הוא ביסורים. **(חומת אבן)**

"זכר לעבדך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו"

כוונת הכתוב שבזכות שלושת האבות יכופר על "רשעו" ו"חטאתו". שכן האות השלישית בשם האבות אברהם יעקב יעקב הן ראשי תיבות של רשעו, חטאתו, קשי. והיינו בזכות אברהם שהוא מידת החסד יכופר על "רשעו" – רשע במזיד, יצחק שהוא מידת הדין אינו מכפר אלא על "חטא" – בשוגג, ויעקב שהוא מידת הרחמים מכפר גם על "קשי". **(הגרי"א)**

"וברכת... על הארץ הטובה אשר נתן לך"

"וברכת" (ה, ט)

וכותב רבי יהודה רוזאניס בספרו "פרשת דרכים": במדרש מסופר על האשל אשר נטע אברהם אביו, פונדק לאורחים, שהיה מלמד עוברים-ושבים לברך על המזון לאלקים אחרי שסעדו, וכל מי שסירב היה תובע ממנו כסף מלא בדמי ארוחתו. לכאורה: כשנתן אברהם לאורחים אוכל סתם, בלא שום תנאי, בודאי נתכוון שהוא נותן להם צדקה – ואם כן מדאי זכותו לתבוע אחר-כך תשלום עבור האוכל?

אלא שבידוע יש שני פסוקים הסותרים זה את זה: כתוב אחד אומר "לה' הארץ ומלואה" וכתוב אחר "והארץ נתן לבני אדם", הא כיצד? אלא – מיישבים חז"ל – שבאמת הכל שייך להקב"ה פטרונו של עולם, וכל מי שמוכר מאוס בלא ברכה כביכול גוזל ממנו, כי בלא רשות הבעלים אכל, אבל כשמברך לה' על שברא המזון הרי זה כמו נעשה קנין שלו ורשאי לאכלו. לפיכך אם יברכו האורחים נחשב האוכל של אברהם, והוא באמת מוותר על השכר, במתנת חינם העניק להם. אמנם בלא ברכה האוכל מוסיף להישאר בבעלות הקב"ה אין אברהם רשאי לתתו במתנה, והאיש האוכל כמו גוזל משולחן גבוה – בדין הוא, איפוא, שישלמו ממיטב.

החסיד רבי יוסף יעב"ץ, ממגורשי ספרד, כותב בספרו "חסדי ה'" כהאי ליסנא: יש מצוות שיש להן מזל, קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב, ואשר לא כן יעשה יאבד מתוך הקהל – כמצות פורים, וביעור חמץ, ובשר בחלב, וכיוצא באלו; ויש שאין להם מזל – כברכת המזון – שהכל מקיימים "ואכלת ושבעת" ואין הכל מקיימין "וברכת את ה' אלקיך". רבים אשר יאכלו למעדנים בשובע ונחת, ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה, וברכה נחוצה היא רצוצה, בלי כוונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין צריך לומר באותיותה, בעודה בכפו יבלענה....

"ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי"

כאן הוא אומר "ואשב בהר", ואילו להלן (י, ט) הוא אומר "ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה", "עמדתי" ולא "ישבתי". כבר עמדו על סתירה זו בגמרא (מגילה כא, א), וכמה תרוצים ניתנו שם, האחרון שבהם הוא "ירבא אמר, רכות מעומד וקשות מיושב", כלומר, דברים רכים ונוחים להבנה, שמע בעמידה, וענינים קשים יותר, בישיבה.

ביאר זאת הגרי"ח מוולוז'ין, כי באמת מן הראוי היה לעמוד תמיד בשעת הלימוד, מדין כבוד התורה. כדאיתא בגמרא שם, "מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם, והיו למדין תורה מיושב. והיינו דנתן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה". אולם, פעמים שהענין הנלמד הוא קשה, ואז

העמידה מייגעת ומחלישה, ואינה מניחה להתרכז בלימוד. נמצא שאז יש סתירה בין מצות תלמוד תורה למצות כבוד התורה, והרי דין הוא שמצות תלמוד תורה דוחה כבוד התורה. זהו שאמר רבא "קשות מיושב", כי מאחר שכבוד התורה נדחה מפני לימודה, ראוי לשבת ולא לעמוד.

(בשם רבי חיים מוולוז'ין)

"וברכת..."

בנעילת הכנסיה הגדולה שניה של אגודת ישראל, וינה תרפ"ט, הכריז רבי מאיר שפירא מלובלין ברגש:

אמרו חז"ל בדיני ברכת המזון "כל האומר מנחיל הארצות הרי זה בור", כל מי שמפזר ברכותיו על-פני כל הארצות ואינו מעלה את ארץ-ישראל על זכירתו, הרי הוא פשוט בור, נבער מדעת, כי אם יש לברך הרי זה על ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחיל הקב"ה לאבותינו.

ברם, אפילו זוכרים את ארץ-ישראל, "כל מי שלא אמר ברית ותורה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו", מפני שארץ-ישראל בלא תורה אין לה שום ערך עצמי.

ארץ בלא תורה אינה ארצו של ישראל!

"וברכת"

אמר רב נחמן, משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן. יהושע תיקן להם ברכת הארץ בשעה שנכנסו לארץ. דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים, דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך, ושלמה תקן על הבית הגדול הקדוש. הטוב והמטיב ביבנה תקנה כנגד הרוגי ביתר, דאמר רב מתנא, אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו, והמטיב שניתנו לקבורה.

סגור

לפי שאת ה' מצויה בשם של מלאכי חבלה, כגון אף זעף שצף קצף נגף אנף רשף, לפיכך לא תמצא 'י בשום תפלה, לבד מתפלת מוסף, שע"כ אתה צריך לומר ומוסף יום פלוני הזה נעשה ונקריב לפניך. (ספר חסידים)

סגור

ומספרים על הגאון הקדוש רבינו חיים בן עטר זצוק"ל (בעל "אור החיים"), כי איש אחד בימיו היה שמו יהושע שפורטס, היה עשיר וע"ה, וקנה פרדס מערבי אחד, והיו בו מעינות מים זכים ומתוקים, ואחר כשני חודשים יבשו המעינות, והיה בצער גדול, והלך אצל הגאון הקדוש רבי חיים בן עטר הנ"ל, שהיה ידוע לאיש מופת, ושפך לפניו שיחו, ובתוך דבריו, אותו האיש לקח כלי מים שהיה מונח לפני הגאון ורוה צמאונו, ולא בירך לא לפניו ולא לאחריו.

מיד אמר לו הגאון: אכן נודע הדבר, כי מפני העדר שתי הברכות יבשו המעינות, ואמר לו, שכן כתוב (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", בששון ר"ת בברכות שתים שהכל ובורא נפשות, אזי יהיו מעיני הישועה, והוכיחו וצוהו לעמוד על המשמר, שכל מי שיבוא לשתות ויהירחו על הברכות. ואחר עשרים וארבע שעות חזרו המעינות לנבוע.

והאיש הני' שמר את דברי הרב, והזהיר לכל הבאים לשתות ממעיניו, לברך תחלה וסוף, והיו קורין אותן "מעיינות חיים" ע"ש הרב, והיו לוקחים מהם לרפואה בזכות אור

החיים הק' ז"ל... (מובא בשו"ת "עמק יהושע" ח"ב חאו"ח ס"ס כ"ח).

(הבית היהודי - דרושים ורמזים)

"וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"

זה הכתוב מזהירו, אומר רבי אברהם מסלונים, שנאמין כי כל הרווח של אדם ופרנסתו הכל בהשגחה ובעזר ה' - והוא ממנין תר"יג.

☆☆☆☆☆

צריך האדם לתת לבו על טובתו ולהאמין כי מה' היתה לו. ודבר זה - אומר רבי חיים ' עטר - יעירוהו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו. תחילת תחבולות יצר-הרע הוא להשכיחו דבר זה, ובכך יכנס לאבדו חס ושלום, שזכירה זו גדר גדול לעבודת ה'; ובהיעדרה - ידיחנו השטן ממדרגה למדרגה מטה-מטה.

"זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר"

אומר רבי אליעזר אזקרי, מגורי האר"ז: אם אנו מצווין לזכור מה שהקציפו אבותינו את ה' במדבר, קל-וחומר שחובה לכל איש ואיש מאתנו לזכור מה שהוא בעצמו הקציף לה' מיום היותו.

"כי אם ליראה"

אומר הרבי ר' מאירל לפעמים, מפרימישלאן, אין אדם מתבייש בעבירה מפני שהוא עניו, שאם היה גאה ויהיר היתה הבושה מונעתו מן העבירה. לכן הכתוב אומר "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה". "מה" היא מדת הענוה (ונחנו מה"), אל תשתמש במדה זו כי-אם ליראת ה', ולא להיפך....

"אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד" (י, יז)

לכאורה תמוה, איך שייך לתת שוחד להקב"ה? הסביר רבי יצחק-זאב מבריסק: יש אנשים שרוצים לחזק את לימוד התורה תמורת ויתורים בשטח אחר, לחפות עבירה במצוה, זהו שוחד להקב"ה והכתוב אומר "ולא יקח שוחד", הקב"ה אינו לוקח שוחד כזה.

"המסת הגדלת"

כל האלפא ביתא בזה הפסוק חוץ מבי, רמז כי עוד יעשה פעם שנית נפלאות "כימי צאתך מארץ מצרים" (מיכה ז, טו). (בעה"ט)

"לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית השדה"

והדבר תמוה, וכי יד ה' תקצר להטיל אימתם על חית השדה. ועיין רש"י. וראיתי בשם כ"ק, האדמו"ר ממודו"ץ, רבי שאול ידידיה זצ"ל, שהקב"ה לא רצה שילמדו ישראל ידיהם מלחמה באכזריות וקשיחות לב, ולכן כשהקב"ה עושה דין בעכו"ם, מצרף מדת רחמים לדין שלא יכלו מהר. ומרומז הוא במאי דכתיב "ונשל ה' אלקיך", היינו ה' שמרמז למדת רחמים, אלקיך שהוא מדת דין.. ורמז שמא "תרבה עליך חית השדה", היינו שעלינו לכלותם מעט מעט, פן נהיה ח"ו כחית השדה שאינם

יודעים מדת רחמנות, ונשריש בעצמנו מדת אכזריות.

"כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון וכו'"

הנה דקדקו מאי "כל". וגם "אשר אנכי מצוה אתכם", אשר צויתך מיבעי ליה. ופרישתי, דהנה יש בתורה מצוות שמעיות שאין השכל מחייבם, רק הם בחוק וגזירה מן השי"ת, והוא ית"ש יודע טעמיהן. ויש מצוות שכליות אשר השכל מחייבם, ואפילו לא נתנה התורה מחויבים לשמרם, כגון איסור גניבה וגזל ועריות וכיוצא, הנה הזהירה תורה "כל המצוה", אפילו המצוות השכליות שהשכל מחייבם, לא תשמרם מפאת מה שהשכל מחייבם, רק מפאת "אשר אנכי מצוה אתכם", שהתורה היא למעלה מן השכל. (בני יששכר)

הליכות והלכות

מקצת דיני ברכת המזון

בפרשה אנטנו קוראים, ואכלת ושבעת וברכת" זו מצות ברכת המזון מן התורה. חז"ל למדו מהפסוקים שזה נאמר על אכילת לחם בלבד. (ויש סוברים שכל שבעת המינים דאוריתא).

מצוה יקרה וחשובה היא שמצוה מן התורה לברך, מה שאין כן ברוב הברכות שהם דרבנן.

חיובה: מי שאוכל לפחות כזית לחם תוך כדי אכילת פרס (שזה יש אומרים: 4 דקות ויש אומרים 6 דקות) חייב בברכה.

אבל אם נמשכה אכילת הכזית ביותר מזמן זה-לא יברך ברכת המזון. ואם אכל עוד דברים בסעודה ואותם אכל בכדי אכילת פרס-יברך עליהם. כגון שאכל חצי כזית לחם עם סלט ובשר ודגים ואחרי זמן אכל עוד חצי כזית פת באופן שלא הצטרפו האכילות של הלחם יברך ברכה אחרונה "נפשות" על שאר הדברים. וביחוד יש להזהר לאכול כזית בתוך כדי אכילת פרס. ויש נכשלים בזה!

את הכזית השלם יכול לאכול בתחילה או בסוף, העיקר שיאכל כזית בזמן של אכילת פרס.

ברכת המזון פוטרת כל האוכל שאכל בסעודה וגם את המנות האחרונות והקינוח אפילו שלפעמים מברך עליהם ברכה ראשונה אעפ"כ ברכה אחרונה פטור שברכת המזון פוטרת אותם.

כתב ה"בן איש חי" את ברכת המזון יש לומר בעינים סגורות (אם אומר בעל פה) כמו תפילת העמידה ויכפות ידיו ימין על שמאל ויאמר בכונה.

וכתב השו"ע שצריך לאמרה בישיבה (ואפילו אכל בעמידה) וכן אסור לברך בשעה שעוסק במלאכתו כגון מסדר השולחן וכדומה (דין זה נאמר בכל הברכות כולו. בדיעבד אם ברך בעמידה או בהליכה יצא ויש אומרים שגם ברכת מעין שלש צריכה להאמר בישיבה.

לפי מנהגי ספרד: אין עונים אמן באמצע ברכת המזון על ברכות של המזמן. ולפי דעת האשכנזים: עונים אמן על כל ברכה וברכה וראוי שהקהל ימהרו בסיום כל ברכה ויענו אמן על ברכת המזמן אבל שאר דברים כגון קדיש שיש להקדיש לכו"ע אין עונים, רק שומע ושותק כמו בזמן תפילת לחש. (כמובן שבתוך "הרחמן" בסוף יכול לענות הכל).

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הבנים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T: 525-55589 8756 F: 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובחתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה.
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל היה אומר שדוד המלך ע"ה ראה שמלאך המוות משתולל ר"ל, ויש עידנא דריתחא נוראה, וצריכים לעצור את המגיפה בצורה מיידית.

מה ניתן לעשות מהיום למחר?
לעשות תשובה יסודית על כך הדברים הצריכים תיקון? – עבודה קשה היא זו! בודאי לא בשביל יום או יומיים! אבל בינתיים השריפה משתוללת! ומפילה חללים! והזמן דוחק!

פעולת ההצלה המהירה ביותר היא אמירת מאה ברכות בכוונה בכל יום. סגולה זאת, בכוחה לפתוח שערי ברכה ולסתום פיות מקטרגים..

אילו היינו 'מדברים' עם הקב"ה מאה פעמים ביום, לא היה יכול להיות כעס כזה על עם ישראל. הבעיה היא שלא מדברים עם השי"ת. 'בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני' – השפתיים נעות, אבל הלב לא חי! אנחנו מתחננים אליך, בוא תקדיש לאחים שלך כמה דקות! ואולי בעצם הם מקדישים אותם לך, מי יודע? במגיפה לא רואים מי הבא בתור!

וביחד נעצור את המגיפה, בעז"ה. זכור נזכור, הדרך הבטוחה לעצור את המגיפה, היא הסגולה שנתן דוד המלך ע"ה – מאה ברכות בכל יום. ע"כ דברי החיזוק. (עלינו לשבח)

במשקל ומקצת מהספרדים נהגו לשער את זה במשקל.

מעשה חכמים

קבל על עצמך לברך את הברכות בכוונה, ותירפא, אמר הרבי מביאלה זצ"ל לחולה מסוכן

בביקור שערכתי אצל האדמו"ר מביאלה, סיפר לי הרבי מעשה מופלא שהיה אצל סבו, הרבי זצ"ל, בעיירה ביאלה בפולין. יום אחד, כך סיפר לי הרבי, נכנס אל סבי יהודי שחלה במחלת השחפת, שבימים ההם היתה ידועה למחלה חשוכת-מרפא, וביכה על מר-גורלו. לפתע פנה אליו הרבי מביאלה זצ"ל ואמר לו: 'האם אתה רוצה לחיות?' – והחולה הביט ברבי בעיניים פקוחות לרווחה, כאינו מבין מה השאלה. 'בודאי שאני רוצה לחיות', השיב.

אם כן, קום על רגליך, וקבל על עצמך לברך את הברכות בכוונה לכבוד שמו יתברך! כמובן שהיהודי קיבל על עצמו את הדרך, ואז הגיש לו הרבי יין שרף וביקש שיברך 'שהכל נהיה בדברו' בכוונה, כפי שקיבל על עצמו. החולה לא האמין למראה עיניו, ואמר לרבי שהי"ש ידוע כאחד התורמים המזיקים ביותר במחלת השחפת, שכן במחלה זו נפגעות בעיקר הכליות, והי"ש עלול לשרוף אותן עוד יותר, ואם כן כיצד הרבי דורש ממני לשתות את המשקה הזה?!

אבל הרבי עמד על דעתו, ואמר שאם החולה יכוון בברכת 'שהכל נהיה בדברו', יקיים בו הקב"ה 'ישלח דברו וירפאם'! וכך הווה, למרות שאין ללמוד מכך הנהגה למעשה, למדנו מכאן כוחן של ברכות בכוונה עד היכן הוא מגיע.

פעולת ההצלה המהירה ביותר!

נוהגים להסיר הסכין בזמן הברכה חוץ משבת ויום טוב, ולנוהגים כדעת הספרדים לפי פסקי ה"בן איש חי" מוציאים גם כל כלי ברזל וכן מוציאים הסכינים אפילו בשבת וביום טוב. אבל האשכנזים מוציאים רק סכינים ולא כלי ברזל וכן רק בימות החול ולא בשבת. בברכת המזון מצוה שישמע לאזניו מה שמוציא מפיו.

מצוה לברך לאחר סיום האכילה מיד, אבל אם לא עשה כן יכול לברך עד שיתעכל המזון במעיו שאינו רעב מאכילה זאת. וכתבו הפוסקים שזה לפחות 72 דקות ופחות מזה ודאי יכול לברך ויותר מוזמן זה תלוי בהרגשת השובע שמרגיש, שאם עדיין מרגיש שבע מארוחה זאת-יכול לברך.

אם אכל ולא שתה והוא צמא, יש מצוה לשתות, כיון שלדעת מקצת פוסקים מן צמא ולא שותה לא חייב מהתורה בברכת המזון שעדיין נחשב שלא שבע עד שישתה.

צריך לברך במקום שאכל. ואם יצא ממקומו במזיד, צריך לחזור למקומו ולברך, ואם היה שוגג נחלקו הפוסקים, ועדיף לחזור למקומו ולברך, ואם היה רחוק שאם יחזור יתעכל האוכל במעיו, יאכל לחם במקום השני ויברך שם. וכן יש מתירים את זה אם היה שוגג או שהיה אפילו מזיד בשעת הדחק, אז יאכל שם ויברך שם (לגבי ברכת המוציא שם כתב ה"בן איש חי" שזה ספק ועדיף למצוא אחר שיוציאו בהמוציא) לדעת "המשנה ברורה" תקנה זו טובה גם למזיד וגם לשוגג.

ולכל השיטות, בדיעבד אם ברך במקום השני אפילו בלי לאכול שם יצא!

אכל והקיא חזרה את האכילה אם נסתפק אם נשאר כזית בגופו לא יברך ברכה אחרונה. וכתב ה"בן איש חי" אם יכול לצאת מאחרים טוב, ואם לאו לא יברך ורק יהרהר שם ומלכות בלב.

שעור כזית לחם פרושו 29 גרם שזה 1oz לרוב הפוסקים כונת שיעור זה בנפח ולא

 העלון לעילוי נשמות

יעקב בן מלכה יגן זצוק"ל
ואשתו
רחל בת שרה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
כא אב רבי חיים סולוביצ'ק מברסק רבי יעקב ארנטשטיין בעל ישועות יעקב שקיעה 7:55	כ אב רבי מרדכי אלהאיך מגדולי דיני תונם	יט אב רבי יעקב כולי מח"ס מעם לעז	יח אב רבי משה ברנשטיין ראש ישיבת קבני"ץ	יז אב רבי רפאל יהושע עזריאל בן מח"ס כפי אהרן	מז אב רבי משה מונטיפיורי גדול הנדבנים	מט אב המשה עשר באב רבי בן ציון יאדלר המגיד הירושלמי שקיעה 8:03

וזאת הצדיקים הגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה